

Lähteülesanne kontseptsiooni koostamiseks

“Põhikooli ja gümnaasiumi ainekavade arendamine riiklike õppekavade üldosade põhimõtete rakendamise jõustamiseks aineõpetuses”.

Riiklike õppekavade üldosades 2010. aastal sätestatud õppe- ja kasvatusesmärgid, põhimõtted ja rõhuasetused on nüüdisaegsed ning õppija arengut toetavad. Ometi ei toimu õppimine ja õpetamine kõikides Eesti koolides üldosades kirjeldatu alusel. Osaliselt tulenevad põhjused ainekavadest:

- 1) õpitulemuste osas nõrgalt seostatud ainekavad, mille järgi õpetades ei ole piisavalt saavutatud ainevaldkondade üldalustes ja õppekavade üldosades sätestatud,
- 2) teema- ja teadmiste põhiste õpitulemuste ja õppesisu ülepaisutus, mis soodustab valdavalt ainekeskset õpet,
- 3) piiratud võimalused õpilase hindamisel, kus hinne ei näita õpilase tegelikku edasijõudmist ja arengut,
- 4) kohustusliku õppe maht, mis ei soodusta õpetaja professionaalset loomingulisust, piirab õpilastele valikute pakkumist ja õpilaste otsustusvõimekuse kujundamist.

Vaatamata õppekavade üldosades kirjeldatud väärtustele ja põhimõtetele ei kujundata õpilastes 21. sajandil toime tulekuks vajalikke oskusi ning pädevusi ning uute teadmiste ülekandmine ei ole tasakaalus varemõpitu kinnistamisega. Kohustusliku õppesisu suure hulga juures on kerge tekitada olukord, kus keskendutakse teadmiste edasi andmisele ja pähe õppimisele, kuid õpetamise kavandamisel ja korraldamisel ei jää aega õpilasi kaasavate õpetamispraktikate kasutamiseks. Koolid, kes on valmis nüüdisaegseid õpetamispraktikaid rakendama, takerduvad ainekavade paljusõnalisusse ja teadmiste, mitte oskuste ja pädevuste kujundamise keskselt määratletud õpitulemuste taotlemisse. Lihtsustatud riikliku õppekava ei ole uuendatud ning selle õpikäsitus ei ole enam põhikooli riikliku õppekavaga kooskõlas. Kehtivad ainekavad on koostatud pigem tegevuskavana, mitte väljundipõhise õppe raamistikuna.

Seni ei ole kontseptuaalselt kokku lepitud, millises osas ja mahus on vajalik ja võimalik arendada, sh vähendada riiklike ainevaldkondade kavades kirjeldatud õpitulemusi ja õppesisu nii, et oleks tagatud tasakaal Eesti õpilaste heade akadeemiliste saavutuste, igakülgse arengu ja võimalikult kõrge motiveerituse vahel. Probleemi lahenduseks on

- 1) selge ja avatud kokkulepe ainevaldkonnakavade arendamise osas, mis loob eeldused selleks, et riiklike õppekavade üldosades esitatud põhimõtted rakenduvad õppeprotsessis;
- 2) ainekavade kirjeldamine raamistikuna, mille alusel koolid ja õpetajad saavad õppeprotsessi planeerida ja teha valikuid õpilaste individuaalse arengu toetamiseks;
- 3) koolides juurdunud uuenduslike ja tulemuslike õppe korraldamise praktikate toetamine riiklike õppekavade, sh ainekavade kaudu.

Kontseptsiooni koostamise aluseks on Eesti elukestva õppe strateegias 2020 ja valitsusliidu tegevuskavas 2014–2019 seatud eesmärgid, samuti OECD poliitikasoovitused, Eestis läbiviidud teadusuuringute ning rahvusvaheliste võrdlusuuringute ja välishindamise tulemused, samuti eri huvigruppide (õpilased, õpetajad, lapsevanemad, õppekava arenduse töörühmad jt) esitatud ettepanekud ja ootused. Nendest peamised on:

- vähendada õpitulemuste ja õppesisu mahtu sel määral, et õppeprotsessis oleks aega kujundada õpilaste ainevaldkondlikke ja üldisi oskusi ning pädevusi praktiliste tegevuste kaudu;
- suurendada gümnaasiumis õpilaste tegelikke valikuvõimalusi, vähendades kohustuslike kursuste mahtu ja anda tagasiside iga läbitud kursuse käigus omandatud õpitulemustele;

- suurendada põhikooli õppeprotsessis võimalusi omandatud teadmiste kinnistamiseks õpitavas seoste loomiseks, valikute tegemiseks ja õpilaste otsustusvõimekuse kujundamiseks;
- kirjeldada ainekavades taotletavad õpitulemused hindamiskriteeriumidena;
- töötada välja positiivse hindamise põhimõtted ja õpilase arengule tagasiside andmise erinevate võimaluste raamistikud;
- laiendada juhendatud õppe ja iseseisva töö võimalusi, sh kooliväliselt ja varasemalt õpituga arvestamise võimalused õpikoormuse kujundamisel;
- seostada kaasava ja eri tasemetel lihtsustatud õppe eesmärgid ja käsitus riiklike õppekavade eesmärkide ja käsitusega.

Tegevuste kirjeldamisel lähtutakse põhimõttest, et ühegi õppeaine ega kursuse õppetundide arvu ei suurendata ning uusi kohustuslikke õppeaineid ega kohustuslikke kursusi ei looda.

Kontseptsioonis kirjeldatakse kokkuleppeid ja tegevusi, mille elluviimisel saavutatakse olukord, kus ainekavad aitavad kaasa õpilase terviklikku arengut toetava õppe korraldamisele ja tagasisidestamisele põhikoolis ja gümnaasiumis ning õppeprotsessis lähtutakse riiklike õppekavade üldosades seatud eesmärkidest ja ainevaldkonna üldistest alustest. Kontseptsiooni valmimise tähtaeg on 2017. aasta I kvartal.

Kontseptsiooni sisu:

- I. riiklike õppekavade ainekavade arendustöö lähtekohad põhikoolis ja gümnaasiumis ja vajalikkuse põhjendus sh
 - muutmist vajava olukorra kirjeldus, probleemi põhjused, sh tulenevalt ühiskonnas toimunud muutustest;
 - ülevaade toimunud arendustööde kohta, andmed haridussüsteemi puudutavatest raportitest ja uuringutest, nii Eestis läbiviidud teadusuuringute kui ka rahvusvaheliste võrdlusuuringute ja välishindamise tulemustest;
- II. arendustöö prioriteetid, eesmärgid ja oodatavad tulemused, sh taotletava, uue olukorra kirjeldus;
- III. arendamise protsessi kirjeldus sh
 - vajadusel tellitavad uuringud ja seired,
 - plaanitavad töörühmad ja kaasatavad eksperdid ning huvirühmad;
- IV. võimalike loodavate õigusaktide eelnõud ja juhendmaterjalide koostamise kavatsused;
- V. ettepanekud õpetajahariduse ja välishindamise nüüdisajastamiseks;
- VI. ainekavade arendamise ja õppekavade rakendamise ajakava;
- VII. kaasamise ja kommunikatsiooni kava;
- VIII. eelarve.